

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Доцільно визначити, що поняття «медична послуга» з'явилося у законодавстві України ще на початку 90-х років минулого сторіччя, однак до цього часу у більшості актів чинного законодавства це поняття використовується набагато рідше, ніж поняття «медична допомога» [1].

Конституційний Суд України в своєму рішенні від 25 листопада 1998 року № 15-рп/98 (справа про платні медичні послуги) зазначив, що зміст поняття «медична допомога» Конституція України не розкриває. Немає його визначення також в Основах законодавства про охорону здоров'я та інших нормативних актах [1].

Так, «*медична послуга*» це послідовно визначені дії або комплекс дій суб'єкта господарювання у сфері охорони здоров'я, спрямовані на профілактику, діагностику, лікування та реабілітацію у зв'язку з хворобами, травмами, отруєнням і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами, які мають самостійне значення і використовується як основа планування їх обсягу та вартості [2].

С. В. Антонов визначає «медичну послугу» як вид професійної або господарської діяльності медичних закладів (організацій), фізичних осіб-підприємців, які займаються приватною юридичною практикою, що включає застосування спеціальних заходів стосовно здоров'я (результатом яких є поліпшення загального стану, функціонування окремих органів або систем організму людини) чи спрямованих на досягнення певних естетичних змін зовнішності [3, с. 20].

О. Прасов, який розглядає медичну послугу як дію медичних працівників, що покликані задовольняти потреби людини щодо здоров'я в широкому сенсі, та дії медичних працівників, які покликані задовольняти потреби людини щодо здоров'я і не охоплюються поняттям медична допомога – у вузькому [4, с. 5].

Більш деталізоване визначення медичної послуги сформульоване О. Тихомировим як спеціальної професійної послуги в межах обґрунтованого ризику відповідно до договірних зобов'язань, за межами якого виникнення фізичної, матеріальної та моральної шкоди не є правомірним, а результатом медичної послуги є стан здоров'я, який обумовлений її належним виконанням [5, с. 36].

І. В. Венедиктова розглядає медичну послугу як корисну діяльність послугодавця, що спрямована на задоволення потреб щодо здоров'я фізичної особи, водночас маючи нематеріальний характер [6, с. 45].

Л. В. Щербаченко сформулював наступне визначення досліджуваного поняття «медична послуга» як послуга лікувально-профілактичного характеру, яка здійснюється одним або бригадою медичних працівників у процесі лікування хворого» [7, с. 170].

С. С. Шевчук медичною послугою називає один із різновидів послуг, сферою застосування якої є ті суспільні відносини, в яких громадяни для задоволення своїх особливих потреб, що визначаються здебільшого, станом їхнього здоров'я, отримують особливу споживчу вартість у вигляді спеціалізованої медичної діяльності медичної організації або окремого фахівця в галузі медицини [8, с. 77-78].

Враховуючи вище викладене виокремлено ознаки медичної послуги, які б охоплювали її найважливіші риси зазначеної категорії. Слід відмітити, що з цього приводу у наукових колах також немає єдиної точки зору. також мають свої погляди.

Так, наприклад І. В. Венедіктова відносить до ознак послуг наступні: 1) вони надаються, як правило, при безпосередньому, прямому спілкуванні; 2) мають нематеріальний характер; 3) невід'ємні від суб'єктів надання послуги; 4) неможливі для накопичення та перерозподілу; 5) надаються шляхом нерозривних дій по її виконанню та споживанню, що здійснюються одномоментно в одному акті; 6) через складний зміст характеризуються непостійною якістю; 7) мають тривалий характер; 8) характеризуються чіткою адресованою спрямованістю [9, с. 49].

О. М. Берназ-Лукавецька серед характерних ознак медичних послуг необхідно також зазначити наступні: 1) задовольняє потребу особи в медичній допомозі з метою охорони та зміцнення її здоров'я; 2) невизначеність необхідності медичної послуги, оскільки та чи інша медична допомога стає необхідною в разі погіршення стану здоров'я і споживач не може знати завчасно коли і в якому об'ємі йому знадобиться медична послуга; 3) протяжність медичної послуги в часі. В цілому різноманітні медичні послуги охоплюють все життя людини, тому в їх наданні беруть участь медичні працівники різного профілю в різний час. Необхідно також враховувати, що в кожному конкретному випадку не існує чіткого уявлення про строки проявлення результату, необхідності додаткових досліджень, а проміжок часу між завершенням послуги та настанням очікуваного результату може виявитись доволі великим; 4) індивідуальність, несталість та суб'єктивна оцінка якості. Якість медичних послуг формується шляхом поєднання та узгодження очікувань пацієнтів із сприйняттям від їх реального споживання, тому оцінка якості послуги є досить суб'єктивною. Крім того, необхідно враховувати, що одна і та ж сама медична послуга може дати зовсім протилежний ефект у різних людей; 5) комплексність медичної послуги, адже послуги у сфері охорони здоров'я часто мають складну структуру, тобто включають в себе декілька «простих» послуг і є результатом діяльності декількох категорій медичних працівників; 6) метою завжди виступає вплив на здоров'я пацієнта який носить нематеріальний характер, але обов'язково тягне за собою матеріальні зміни в організмі людини; 7) мають публічний характер та надаються усім особам, які звертаються за їх отриманням; 8) не підлягає повній стандартизації, тому що не можна заздалегідь передбачити всі фактори (вік пацієнта, давність хвороби тощо); 9) підвищені вимоги з боку держави, зокрема до суб'єкта їх надання (наприклад, суб'єкт надання медичних послуг повинен відповідати єдиним кваліфікаційним вимогам, мати ліцензію на заняття медичною практикою, проходити акредитацію) [10, с. 59].

Слушною видається точка зору, яку пропонує Т. М. Камінська, за якою медичним послугам притаманні такі риси, які до того ж якісно відрізняють ринок медичних послуг від ринку послуг загалом:

1) Невідчутність: медичні послуги неможливо побачити, спробувати на відчуття, дізнатися до моменту придбання. Пацієнт, який прийшов на прийом до лікаря, не може заздалегідь знати результату відвідування. Він змушений вірити лікареві на слово.

2) Невіддільність від джерела, чи то лікар, медсестра або медичне обладнання. Візьмемо, наприклад, відвідування відомого фахівця психіатра. Послуга буде вже не тією, якщо його замінить менш відомий спеціаліст або навіть новачок.

3) Непостійність якості, що залежить від постачальників і місця надання послуги. Відомий фахівець надасть більш кваліфіковану допомогу, ніж молодий лікар. Але і один і той же фахівець може надавати послуги по-різному залежно від настрою та свого фізичного стану. Тому постачальник послуг повинен постійно стежити за ступенем задоволеності клієнтури через систему опитувань і проведення перевірок.

4) Незбережність. Медичні послуги виробляються, реалізуються і споживаються одночасно. Система попереднього запису на прийом, чітке дотримання розкладу роботи медичного персоналу – всі ці заходи дозволяють розрахувати максимальне завантаження медичного закладу і відповідно скоординувати маркетингові зусилля [11, с. 234].

Є. І. Усачов визначає, що найбільш характерними ознаками медичних послуг визначає такі: 1) вид суспільних послуг який здійснюється на професійній основі; 2) мають споживчий характер, який спрямований на задоволення потреб у сфері охорони здоров'я; 3) неможливість гарантування результату після надання послуги; 4) фідучіарний характер відноси, що супроводжують дані послуги [12, с. 300].

Так, О. Тихомиров, аналізуючи поняття і природу медичних послуг, до їхніх основних ознак відносить професійний характер (вважається, що спочатку медична допомога виникла як доручення пацієнта лікарю і тільки потім, через деякий час, перетворилася на послугу); матеріальне виробництво з отриманням нематеріального продукту; предмет медичної діяльності – організм людини й об'єкт відповідно, – цільовий вплив на предмет; особливий зміст; спеціальну правоздатність [5, с. 135].

На наш погляд, «медична допомога» визначається нами набагато ширше за поняття «послуга з медичного обслуговування населення» та співвідносяться як родо-видові категорії, де медична допомога є родовою категорією, а послуга з медичного обслуговування населення – видовою.

Виходячи із вищевизначеного необхідно, з метою узагальнення представлених науковцями трактувань, сформулювати власне визначення послуги з медичного обслуговування населення (медична послуга) – це професійна діяльність кваліфікованих медичних працівників державних та приватних закладів охорони здоров'я, яка здійснюється з лікувально-профілактичною, діагностичною, трансплантологічною метою та з метою зміни зовнішності.

Відповідно ознаками послуг з медичного обслуговування населення є: здійснюється за зверненням фізичної особи-пацієнта; професійна діяльність; суб'єктами її надання є кваліфіковані медичні працівники; реалізовується у державних та приватних закладах охорони здоров'я; лікувально-профілактична мета; діагностична мета; трансплантологічна мета; мета щодо зміни зовнішності; досягнення очікуваного результату.

Список використаних джерел

1. О. Берназ-Лукавецька. Медичні послуги в Україні. URL: <http://jurist-blog.com.ua/medichni-poslugi.html>
2. Про організацію медичного обслуговування населення в Україні Законопроект. URL: <https://www.apteka.ua/article/426436?print>
3. Антонов С. Правова регламентація надання медичних послуг. Управління закладами охорони здоров'я. 2009. № 2. С. 19–23.
4. Прасов О. О. Право на медичну допомогу та його здійснення: автореф. дис.... канд. юрид. наук: спец. 12. 00. 03 «Цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Харківський національний університет внутрішніх справ. Х., 2007. 16 с.
5. Тихомиров А. Медицинская услуга. Правовые аспекты. М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1996 352 с.
6. Венедіктова І. В. Правова природа медичних послуг. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 5. С. 44-48
7. Щербаченко Л. В. Особливості надання платних медичних послуг у сучасних умовах. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2010. № 1(48). С. 168–173. 17.
8. Шевчук С. С. Правовое регулирование возмездного оказания медицинских услуг: реалии и перспективы / С. С. Шевчук. – Ставрополь: Сев-Кав. ГТУ; Ставрополь сервис школа, 2001. – 232 с.
9. Венедіктова І. В. Щодо перспектив детермінації послуг. Проблеми цивільного права та процесу: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті професора О. А. Пушкіна. Харків, 2009. С. 49-51.
10. Берназ-Лукавецька О. М., Подсядло Р. П. Медичні послуги та медична допомога: порівняльно-правовий аналіз. Часопис цивілістики. 2017. Вип. 24. С. 57-61.
11. Каминская Т. М. Рынок медицинских услуг: опыт теоретико-институционального анализа. Харьков: ИПП «Контраст», 2006. 296 с.
12. Усачов Є. І. ДО Проблеми визначення поняття та ознак медичних послуг. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2017. Серія «ПРАВО». В. 43. Том 4. с. 297-301.

УДК 349. 22

Олена Володимирівна КРАВЧЕНКО,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування ННІ БТ «УАБС» Сумського державного університету, кандидат економічних наук, доцент
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5927-8814>

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

На сьогодні оформлення трудових відносин переважно відбувається через укладення трудових договорів або договорів цивільно-правового характеру (ЦПХ). Останнім роботодавці надають певну перевагу, враховуючи здебільшого особисті інтереси.